

Uitgewerkt programma van de opleiding 'Ondersteunen van mensen met EVMB voor behandelaren'

Lesdag 1 (6 uren, docent: Karin de Geeter)

We gaan deze cursusdag uitgebreid in op de theorie van het Ontwikkelingsdenken (De Geeter & Munsterman, 2013). Dit is een praktische (maar wetenschappelijk onderbouwde) wijze om naar iemands niveau en belevingswereld te kijken. Dit is een essentieel onderdeel van deze opleiding, omdat elke behandelaar/verpleegkundige voortdurend moet aansluiten bij het begripsniveau van de cliënt, zowel in zijn interactie/communicatie/onderzoek, als in de verwachtingen die hij kan hebben van de cliënt over de betrokkenheid bij en het begrip van de behandeling. Daarnaast biedt het inzicht in de verwachtingen die hij kan hebben qua leerbaarheid en (sociaal) gedrag van de cliënt tijdens de behandeling. In de praktijk blijkt dat verpleegkundigen/behandelaren (en andere betrokkenen) dit buitengewoon moeilijk vinden bij mensen met ernstige verstandelijke/meervoudige beperkingen. Er is vaak wel een IQ-cijfer bekend of een ontwikkelingsleeftijd. Deze gegevens impliceren een vergelijking met doorsnee ontwikkelende mensen. Die vergelijking gaat echter niet op waardoor deze scores nauwelijks handvatten geven. Mensen met EVMB hebben namelijk veelal motorische en zintuiglijke beperkingen, doen mede als gevolg daarvan andere ervaringen op en ontwikkelen zich daardoor niet alleen veel langzamer maar ook in een geheel andere volgorde.

Het Ontwikkelingsdenken gaat uit van drie ontwikkelingsniveaus. Dit zijn de sensitiefase, de klikfase en de begrijpfase. Mensen met EVMB functioneren veelal in de sensitiefase en in mindere mate ook in de klikfase. Zij komen echter niet in de begrijpfase (waarin cognitief beredeneren en inzicht centraal staan). De vaardigheden die zij binnen de sensitie- en klikfase beheersen verschillen per persoon (door de diversiteit van de beperkingen), maar de fase *an sich* geeft veel handvatten voor de therapeut bij de eerder genoemde interactie/communicatie/instructie en de verwachtingen over leerbaarheid en (sociaal) gedrag.

Deze eerste lesdag biedt dus gedegen kennis over de doelgroep, welke noodzakelijk is voor de omgang met de cliënt en het kunnen opstellen van realistische en haalbare doelen.

Lesdag 2 (6 uren, docent: Karin de Geeter)

De tweede cursusdag gaat in op de LACCS-visie. Deze visie gaat er vanuit dat het fundament van de ondersteuning van mensen met EVMB een 'Goed Leven' is. Anders geformuleerd: de ondersteuning zou het (verbeteren van) een Goed Leven als uitgangspunt moeten hebben. Een Goed Leven voor iemand met EVMB betekent dat het 'goed voor elkaar is' op vijf gebieden: Lichamelijk Welzijn, Alertheid & informatieverwerking, Contact, Communicatie en Stimulerende tijdsbesteding. Het begrijpen en kunnen hanteren van deze visie is van groot belang voor alle betrokkenen. Mensen met EVMB zijn zo afhankelijk van anderen en hebben als gevolg daarvan levenslang veel verschillende (professionele) begeleiders, behandelaren en therapeuten om zich heen. Een overstijgende visie op het doel van de ondersteuning, behandeling en therapie is daarom essentieel. Therapeutische, medische en pedagogische interventie staat uiteraard bij geen enkele doelgroep 'op zich zelf', bij de EVMB-doelgroep is het multidisciplinaire aspect zelfs een zeer belangrijk kenmerk van de ondersteuning. De totale behandel/begeleidingsaanpak richt zich op een Goed Leven (de vijf LACCS-gebieden) en verschillende disciplines leveren hun aandeel.

Tijdens deze cursusdag leren de deelnemers wat de LACCS-visie inhoudt en op welke wijze zij hieraan 'handen en voeten' kunnen geven.

Tijdens deze tweede lesdag besteden we extra aandacht aan het onderwerp Contact. In de (therapeutische) relatie tussen behandelaar/verpleegkundige en cliënt is het contact (interactie) met de cliënt immers van groot belang. Door de beperkingen van de persoon met EVMB verloopt het

contact echter zelden vanzelfsprekend. De cliënt maakt bijvoorbeeld geen oogcontact, hij spreekt niet, hij neemt zelf nauwelijks initiatieven tot contact of reageert weinig of zeer vertraagd. Het is niet ongebruikelijk dat mensen met EVMB contact zelfs afweren of vermijden. De deelnemers leren vijf basiscontactprincipes te herkennen en toe te passen. Deze basiscontactprincipes (afkomstig uit o.a. de Video Interactie Begeleiding) zijn bewezen effectief bij het aangaan en onderhouden van interactie.

Lesdag 3 (6 uren, docent: Karin de Geeter)

Tijdens de derde cursusdag staat het toepassen van de kennis uit de eerdere dagen centraal. Deelnemers brengen zelf casussen in (op beeld, op schrift, mondeling). Alle facetten van het Ontwikkelingsdenken en de LACCS-visie zullen zo wederom aan bod komen. Concrete vragen die bij de casusbehandeling besproken worden zijn:

- In welke ontwikkelingsfase functioneert deze persoon, en wat betekent dit voor de communicatie, de instructie en de verwachtingen met betrekking tot leerbaarheid en gedrag?
- Hoe verloopt de interactie met deze persoon, en kan de behandelaar hier nog winst in behalen?
- Hoe denken de verschillende betrokkenen over de kwaliteit van het leven van deze persoon? Kortom: is het goed voor elkaar op de verschillende LACCS-gebieden? Belangrijke ethische vraagstukken komen hierbij aan bod, zoals “wie bepaalt of het leven goed genoeg is?” en “wie bepaalt op welke gebieden het beter zou moeten” en “waar ligt voor jou persoonlijk de grens, het plafond, en hoe ga je daar mee om”.
- Hoe kom je, in gezamenlijkheid, tot overeenstemming op welke gebieden van het Goede Leven interventies nodig zijn? Welke (behandel)doelen stel je op en hoe bereik je deze?

Specifieke aandacht zal worden besteed aan het onderkennen van dilemma's. Een interventie op het ene LACCS-gebied kan een nadelig invloed hebben op een ander LACCS-gebied. Het voortdurend (multidisciplinair) bespreekbaar maken van deze dilemma's is belangrijk bij de afweging of de behandelaar wel of niet voor een interventie kiest. Daarnaast is er vaak *zoveel aan de hand* met de persoon met EVMB dat er sprake is van een hoge intensiteit aan verzorging, verpleging, begeleiding en behandeling. Bij veel mensen met EVMB is de belastbaarheid echter beperkt. Door vanuit de Goed Leven visie naar het totaalpakket van ondersteuning te kijken, kunnen er prioriteiten worden gesteld en keuzes worden gemaakt.

Literatuur

Er wordt gebruik gemaakt van de volgende literatuur:

LACCS werken – Een Goed Leven voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen”, van Kirsten Munsterman & Karin de Geeter (2016, concept). 76 bladzijden.

Ondersteuning van mensen met ernstige meervoudige beperkingen, van Carla Vlaskamp (2011). 310 bladzijden

Geadviseerd wordt om als achtergrondliteratuur aan te schaffen:

Zoeken naar somatische verklaringen voor probleemgedrag bij mensen met verstandelijke beperkingen, van Anouschka Jansen en Josje Kingma Thijssen (2010). 59 bladzijden.